

**Правові позиції Касаційного
кримінального суду,
об'єднаної палати
Касаційного кримінального
суду Верховного Суду та
Великої Палати Верховного
Суду (2022–2024 роки)**

Анотація

Для суддів, студентів і викладачів юридичних вузів, а також учасників судового процесу.

**ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ КАСАЦІЙНОГО
КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ, ОБ'ЄДНАНОЇ
ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО
КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ ВЕРХОВНОГО
СУДУ ТА ВЕЛИКОЇ ПАЛАТИ
ВЕРХОВНОГО СУДУ (2022–2024 РОКИ)**

Навчально-практичний посібник

Харків
«Право»
2024

Упорядники:

КАПЛІНА ОКСАНА – завідувачка кафедри кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, докторка юридичних наук, професорка, заслужений діяч науки і техніки України, членкиня Науково-консультативних рад при Верховному Суді, Голові Верховної Ради України, Державному бюро розслідувань;

ФОМІН СЕРГІЙ – суддя Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, кандидат юридичних наук, доцент;

ГРОШЕВА ОЛЕНА – голова Харківського апеляційного суду, кандидатка юридичних наук;

ЛАГОДА КАТЕРИНА – суддя Приморського районного суду міста Одеси, член Ради суддів України, кандидатка юридичних наук;

КРАВЦОВ СЕРГІЙ – *Postdoctoral Researcher of the Luxembourg Centre for European Law (LCEL)*, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного судочинства, арбітражу та міжнародного приватного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

ЛАШКО АРТЕМ – начальник відділу розслідування злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотиків, Управління карного розшуку Головного управління Національної поліції у м. Києві;

ТОПУЗЯН АРТУР – кандидат юридичних наук, старший слідчий в особливо важливих справах відділу розслідування злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотиків, Управління карного розшуку Головного управління Національної поліції у м. Києві;

ТРОХИМЧУК ВІКТОРІЯ – помічник судді Рівненського міського суду Рівненської області (кримінальна спеціалізація)

Правові позиції Касаційного кримінального суду, об'єднаної палати П68 Касаційного кримінального суду Верховного Суду та Великої Палати Верховного Суду (2022–2024 роки) : навч.-практ. посіб. / [упоряд.: Капліна О., Фомін С., Грошева О. та ін. ; вступ: Капліна О. В., Кравцов С. О.]. – Харків : Право, 2024. – 282 с.

ISBN 978-617-8518-21-9

Для суддів, студентів і викладачів юридичних вузів, а також учасників судового процесу.

УДК 343.157:347.991(477)

ВСТУП 3

**ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ**

**Кримінальне процесуальне законодавство України та сфера його дії.
Засади кримінального провадження**

1.1. Визнання допустимими доказів положеннями Кримінального процесуального кодексу України, які були чинними на момент їх отримання (суд апеляційної інстанції прийшов до висновків про недопустимість доказів і порушення права обвинуваченого на захист без ґрунтовного та об’єктивного аналізу всієї сукупності обставин і доказів у співставленні з нормами кримінального процесуального закону, з урахуванням положень ст. 5 КПК України). 16

1.2. Застосування принципу прямої дії в часі кримінально-процесуального закону під час аналізу доказів по кримінальній справі, здобутих під час дії КПК України в редакції 1960 року, але додаткове розслідування по якій було продовжено за нормами КПК України в редакції 2012 року (суди першої та апеляційної інстанцій з посиланням на положення ч. 4 ст. 95 КПК України в редакції 2012 року, щодо безпосередності дослідження показань, правильно не прийняли письмові докази, а саме протоколи допитів та очних ставок отриманих в порядку КПК України 1960 року на підтвердження винуватості обвинувачених). 18

1.3. Застосування загальних засад кримінального провадження у випадках, визначені ч. 1 ст. 7 КПК, зокрема, верховенства права та забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності у випадках коли положення КПК України не регулюють або неоднозначно регулюють питання кримінального провадження (посилання суду апеляційної інстанції на положення ч. 4 ст. 399 КПК при відмові у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою прокурора на ухвалу місцевого суду в даному кримінальному провадженні, не можна визнати обґрунтованим з точки зору таких засад кримінального провадження, як верховенство права та законність). 20

1.4. Визначення судового розсуду (дискреції суду) в ході призначення більш м’якого виду основного покарання, не зазначеного в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу за це кримінальне правопорушення покарання 22

1.5. Застосування строків давності в разі ухилення особи від досудового розслідування або суду (у разі ухилення від досудового розслідування або суду особа підлягає звільненню від кримінальної відповідальності або покарання за давністю після спливу диференційованого строку, передбаченого частиною першою статті 49 КК, подовженого на період ухилення. Закінчення загальних строків, установлених частиною другою цієї статті (п’ятнадцять років з моменту вчинення злочину і п’ять років – проступку), є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності у випадках, коли цей строк спливає раніше за диференційований, подовжений на час ухилення). 24

1.6. Наявність розбіжностей між фактичними обставинами кримінального правопорушення у повідомленні про підозру та викладеним в обвинувальному акті обвинуваченням (об’єднана палата дійшла висновку, що немає підстав стверджувати, що наявна

розбіжність у даних про знищене майно та в сумі заподіяної шкоди, про які зазначено у повідомленні про зміну раніше повідомленої підозри та в обвинувальному акті, могла призвести до істотного впливу на забезпечення права останнього на справедливий суд, а тому ухвалене судом апеляційної інстанції рішення не ґрунтується на об'єктивно з'ясованих обставинах, які були б підтверджені доказами, дослідженими під час розгляду та оціненими судом відповідно до ст. 94 КПК України, крім того, не є належним чином вмотивованим.)	31
1.7. Використання учасниками судового процесу та їх представниками нецензурної лексики, образливих і лайливих слів, символів у поданих до суду документах і у спілкуванні із судом як порушення права на повагу до людської гідності (суд погоджується з висновками апеляційного суду, що зазначені в апеляційних скаргах висловлювання щодо суду, судді та його рішень є образливими, а апеляційні скарги, які містять такі висловлювання, є неприйнятними. За таких обставин, беручи до уваги вищезазначені положення нормативно-правових актів та практику ЄСПЛ, Суд дійшов висновку, що використання у тексті апеляційних скарг неприпустимих та образливих висловлювань на адресу щодо суду, судді та його рішень вказує на таке зловживання).	35
Суб'єкти кримінального процесу	
1.8. Надання додаткових гарантій для певних категорії осіб (неповнолітнім, іноземцям, особам з розумовими і фізичними вадами тощо) під час кримінального провадження (суд дійшов висновку про те, що обвинувачений як особа, щодо якої вирішувалось питання про застосування примусових заходів медичного характеру, не позбавлена права подавати апеляційну скаргу на судові рішення, ухвалене в порядку, передбаченому главою 39 КПК)	38
1.9. Визначення змісту та обсягу гарантій свободи від самовикриття (суд дійшов висновку про те, що обвинувачений як особа, щодо якої вирішувалось питання про застосування примусових заходів медичного характеру, не позбавлена права подавати апеляційну скаргу на судові рішення, ухвалене в порядку, передбаченому главою 39 КПК України)	40
1.10. Критерії визначення понять «правоохоронний орган» та «працівник правоохоронного органу»	44
1.11. Повноваження прокурора на звернення з касаційною скаргою на судові рішення в частині вирішення цивільного позову, якого він не заявляв (колегія суддів об'єднаної палати доходить висновку, що положення п. 6 ч. 1 ст. 425 КПК слід вважати такими, що передбачають право прокурора на касаційне оскарження судових рішень у частині вирішення цивільного позову, якого він не заявляв).....	53
1.12. Підтвердження повноваження прокурора щодо подання апеляційної та касаційної скарги (колегія суддів дійшла висновку про те, що у разі того коли прокурор, який оскаржує судові рішення, не брав участі у розгляді провадження в судах першої чи апеляційної інстанції, та не є прокурором вищого рівня, то він має додати до скарги копію постанови керівника відповідного органу прокуратури про призначення (визначення) прокурора або групи прокурорів, які здійснюватимуть повноваження прокурорів у конкретному кримінальному провадженні, яка би свідчила про його повноваження на подання апеляційної (касаційної) скарги, так як неподання такої постанови унеможливорює здійснення належної перевірки його права на оскарження судових рішень, з якими не погоджується сторона обвинувачення)	58
1.13. Підтвердження повноваження прокурора щодо вручення підозри та участь на досудовому розслідуванні (суд касаційної інстанції, перевібивши касаційні доводи сторони захисту про те, що прокурор не був наділений повноваженнями	

вручати підозру, вважає їх необґрунтованими, так як стороною обвинувачення спростовано такі доводи під час касаційного розгляду. З цих же підстав колегія суддів вважає неспроможними доводи касаційної скарги захисника обвинуваченого щодо відсутності в матеріалах кримінального провадження постанови про визначення групи слідчих, які здійснюватимуть досудове розслідування у кримінальному провадженні. Питання про відсутність в матеріалах справи такої постанови захисник порушує лише у своїй касаційній скарзі).	61
1.14. Підтвердження повноваження слідчого у разі об'єднання кримінальних проваджень за відсутності нової постанови про визначення групи слідчих (суд касаційної інстанції приходить до висновку, що у разі об'єднання кримінальних проваджень за відсутності нової постанови про визначення групи слідчих, ті слідчі, які були повноважними в межах окремих проваджень, вважаються такими, що й надалі мають повноваження в межах об'єданого кримінального провадження).	65
1.15. Порушення права на захист (суд апеляційної інстанції допустив порушення права обвинуваченого на захист, адже не надав йому можливості брати особисту участь під час апеляційного перегляду та відстоювати свою позицію в суді, як і скористатися правом щодо надання правової допомоги професійним адвокатом, що відповідно до ст. 412 КПК України є істотними порушеннями вимог кримінального процесуального закону).	69
1.16. Підтвердження повноваження адвоката (суд апеляційної інстанції допустив порушення права обвинуваченого на захист, адже судами не було перевірено повноваження захисника на здійснення захисту обвинуваченого саме в місцевому суді під час розгляду даного кримінального провадження).	71
1.17. Порушення права на захист у зв'язку із незалученням адвоката під час обрання запобіжного заходу (колегія суддів вважає, що апеляційний суд, спростовуючи доводи апеляційної скарги захисника, дійшов безпідставного висновку, що участь захисника у цьому кримінальному провадженні під час підготовчого судового засідання є необов'язковою, залучення судом першої інстанції захисника для проведення окремої процесуальної дії – проведення підготовчого судового засідання з вирішенням питання про запобіжний захід не є істотним порушенням вимог КПК).	72
1.18. Факт порушення права особи на захист, через незабезпечення обвинуваченого послугами перекладача (колегія суддів прийшла до висновку, що відповідно до технічного запису судових засідань вбачається, що обвинувачена не була ініціатором залучення перекладача в суді першої інстанції, вагалася щодо необхідності такого залучення, а в подальшому хоча і визнала це необхідним, проте давала зрозумілі відповіді на поставлені їй українською мовою питання, не чекаючи перекладу та комунікувала з судом у тих випадках, коли перекладач не з'являвся в судові засідання і судом з'ясовувалося питання про відкладення розгляду провадження).	75
1.19. Констатація права на захист у разі не залучення перекладача з української мови на певну мову, яку розуміє обвинувачений (колегія суддів прийшла до висновку, що попри наявність відповідних висновків місцевого суду щодо труднощів з розумінням обвинуваченим української мови, як суд першої інстанції, так і апеляційний суд, при розгляді кримінального провадження всупереч приписам ст. 29 КПК України взагалі не залучили перекладача з української мови на певну мову, яку розуміє обвинувачений, що є порушенням права на захист та істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону і як результат підставою для скасування судових рішень)	77

Особливості дослідження доказів у кримінальному процесі

- 1.20. Порушення права на перехресний допит як істотне порушення вимог кримінального процесуального закону і, як наслідок, визнання доказів недопустимими (доводи касаційної скарги про недотримання судом вимог процесуального закону і порушення права на перехресний допит, що вплинуло на законність прийнятого рішення, є слухними, відтак, відповідно є підстава, згідно зі ст. 415 КПК, для призначення нового розгляду в суді першої інстанції) 79
- 1.21. Визнання висновків експертизи недопустимими доказами (у випадку призначення експертизи слідчим, який не входить до складу визначеної у кримінальному провадженні слідчої групи суд, вирішуючи питання про допустимість даних висновку експерта як доказів, повинен у межах доводів сторін перевірити, чи призвів спосіб призначення експертизи до порушення тих чи інших прав і свобод людини, передбачених Конвенцією та/або Конституцією України. У разі визнання доказів недопустимими суд має вмотивувати свої висновки про істотне порушення вимог кримінального процесуального закону, зазначивши, які саме й чий права і свободи було порушено і в чому це виражалось) 82
- 1.22. Визнання доказів, що були отримані з показань свідка, який надалі був визнаний підозрюваним чи обвинуваченим у цьому кримінальному провадженні недопустимими (висновки судів попередніх інстанцій щодо визнання протоколу слідчого експерименту від 19 січня 2017 року за участю свідка ОСОБА_7 недопустимим доказом на підставі п. 1 ч. 3 ст. 87 КПК є неспроможними) 85
- 1.23. Визнання допустимими позасудові показання потерпілої малолітньої особи (враховуючи свій попередній висновок, що відмова суду першої інстанції від допиту потерпілої була виправданою в обставинах справи, Суд не вважає позасудові показання потерпілої, отримані під час опитування у «Зеленій кімнаті» недопустимими з погляду частини 1 у сукупності з пунктом 5 частини 2 статті 87 КПК) 87
- 1.24. Відібрання біологічних зразків голосу без відповідної постанови прокурора (колегія суддів приходить до висновків, що зразки, які отримуються для проведення експертного дослідження, самі по собі не містять обставин, що входять до предмета доказування у кримінальному провадженні, а відтак не мають доказового значення. Їх особливий процесуальний статус покликаний насамперед на перевірку вже наявного у сторони кримінального провадження доказу, забезпечення повноти й об'єктивності проведеного дослідження з метою встановлення предмету конкретної експертизи). 90

Особливості проведення слідчих дій та наслідки їх порушень.

Оскарження судових рішень, постановлені слідчим суддею на стадії досудового розслідування

- 1.25. Наслідки виявлення недоліків оформлення протоколу огляду для визнання його недопустимим доказом (суд вважає слухними доводи прокурора, які були висловлені й в апеляційній скарзі, що недоліки оформлення протоколу, зазначені судом першої інстанції, самі по собі не дають підстав для висновку про недопустимість його результатів. Ці недоліки мали оцінюватися в контексті достовірності відомостей, відображених в протоколі, а також їх достатності для встановлення тих обставин, на які посилалася сторона обвинувачення, у сукупності з іншими представленими доказами). 94
- 1.26. Наслідки проведення огляду місця події злочину у разі відсутності в протоколі прізвища особи, яка проводила слідчу дію (колегія суддів вважає, що протоколи огляду місця події відповідають вимогам кримінального процесуального закону та отримані у порядку кримінального процесуального кодексу) 95

1.27. Проведення огляду місця події до внесення відомостей до ЄРДР про вчинення кримінального правопорушення (колегія суддів вважає, що суд першої та апеляційної інстанцій прийшли до висновку, що протокол огляду місця події, в якому відображено вилучення у обвинуваченого наркотичних засобів і є у цьому кримінальному провадженні ключовим доказом, здобутий з порушенням закону).....	97
1.28. Підстави для проведення особистого обшуку особи, яка затримана в порядку ст. 208 КПК України (колегія суддів вважає, що обставини затримання і особистого обшуку засудженого, встановлені судами попередніх інстанцій, свідчать про наявність підстав, передбачених статтею 208 КПК України, для такого затримання і відповідно, таке затримання давало підстави і для проведення особистого обшуку засудженого).	101
1.29. Визначення моменту фактичного затримання особи відповідно до приписів ст. 208 КПК України (колегія суддів вважає, що апеляційний суд також дійшов передчасного висновку щодо допустимості протоколу пред'явлення потерпілому особи для впізнання за фотознімками від 28 травня 2022 року, з огляду на помилковість визначення моменту фактичного затримання останнього відповідно до приписів ст. 208 КПК України).	103
1.30. Процесуальним оформлення фактичного затримання особи в порядку ст. 209 КПК України (колегія суддів вважає, що доводи касаційної скарги прокурора про те, що протокол огляду місця події є допустимим доказом, оскільки під час проведення вказаної слідчої дії в розумінні ст. 209 КПК України не був затриманим, а тому його права порушені не були, є необґрунтованими та такими, що суперечать встановленим судами попередніх інстанцій обставинам)	105
1.31. Доручення прокурора щодо здійснення досудового розслідування іншому органу на будь-якому етапі досудового розслідування (колегія суддів погоджується з висновком апеляційного суду про те, що ця постанова прокурора про здійснення досудового розслідування у кримінальному провадженні іншому органу є немотивованою, винесеною без дотримання вимог процесуального закону).	108
1.32. Порушення стороною обвинувачення процедури розсекречування документів, що дозволяли проведення НСРД (колегія суддів вважає, що ухвали слідчого судді та постанова прокурора, які надавали дозвіл на проведення відповідних НСРД, хоча і не є самі по собі доказами, що стосуються предмету доказування у значенні статті 91 КПК, однак є документами, які мали довести, що НСРД проводилися на підставі відповідних дозволів. Однак сторона обвинувачення не виконала свій обов'язок довести допустимість НСРД)	111
1.33. Порушення стороною обвинувачення процедури розсекречування документів, що дозволяли проведення НСРД (колегія суддів не вважає, що сторона захисту була обмежена у можливості ефективно відстоювати свою позицію, зокрема, висловити свої доводи щодо законності проведення НСРД з урахуванням відкритих їй ухвал, на підставі яких ці дії проводилися. Відповідно, Суд вважає висновки судів попередніх інстанцій про недопустимість результатів НСРД, необґрунтованими).	113
1.34. Особливості дослідження доказів, які були отримані внаслідок внесення відомостей до ЄРДР на підставі матеріалів правоохоронних органів; наслідки проведення впізнання за фотознімками; особливості участі конфідента в контексті реалізації положень статей 223, 246, 271 КПК; оцінки електронного доказу на предмет його допустимості	116
1.35. Визнання недопустимими доказами всіх результатів проведення НСРД, за відсутності в матеріалах кримінального провадження процесуальних документів, які стали правовою підставою для їх проведення (колегія суддів приходить до висновку, що апеляційний суд дійшов правильного висновку про невідкриття	

органом досудового розслідування стороні захисту в порядку, передбаченому ст. 290 КПК, процесуальних документів, які стали підставою для проведення НСРД, визнав усі докази недопустимими).....	123
1.36. Форма вираження процесуального рішення керівника відповідного органу досудового розслідування про визначення групи слідчих, які здійснюватимуть досудове розслідування (колегія суддів приходить до висновку, що прийняття рішення саме у письмовій формі (а не у формі постанови) не свідчить, що досудове розслідування здійснювалося неуповноваженою особою і, що отримані під час такого розслідування докази є недопустимими на цих підставах).....	128
1.37. Прийняття рішення слідчим суддею під час оскарження «рішення» або «дії» слідчого, дізнавача чи прокурора (суд робить висновок, що стаття 307 КПК не надає слідчому судді повноваження своєю ухвалою зобов'язувати слідчого, дізнавача чи прокурора прийняти певне рішення під час досудового розслідування, і рішення зобов'язати прокурора закрити кримінальне провадження прийняте поза межами повноважень слідчого судді.).....	131
1.38. Порухення вимог частини 5 статті 301 КПК щодо надання особі, яка вчинила кримінальний проступок, або її захиснику копій матеріалів дізнання шляхом їх вручення (колегія суддів приходить до висновку, що намагання суду апеляційної інстанції перекласти на сторону захисту обов'язок доведення невиконання прокурором вимог частини 5 статті 301 КПК при наявності в матеріалах провадження їх очевидного порушення, з яким погодилися і суд першої інстанції і апеляційний суд, є неприпустимим і відповідно порушення вимог частини 5 статті 301 КПК щодо надання особі, яка вчинила кримінальний проступок, або її захиснику копій матеріалів дізнання шляхом їх вручення, тягне за собою відсутність у суду права допустити відомості, що містяться в них, як докази).....	133
1.39. Визначення кінцевого моменту строку досудового розслідування (колегія суддів, погоджується із висновками суду апеляційної інстанції, що звернення прокурора до слідчого судді для встановлення строків стороні захисту на ознайомлення з матеріалами кримінального провадження є створенням умов для штучного продовження строку досудового розслідування у цьому кримінальному провадженні після повідомлення особі про підозру).....	135
1.40. Закриття кримінального провадження у разі закінчення строків досудового розслідування з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР до дня повідомлення особі про підозру, встановлені частиною 1 статті 219 КПК (частина 9 статті 284 КПК).....	140
1.41. Визначення особливостей під час обрахування строків досудового розслідування відповідно до положень ч. 5 ст. 219 КПК України.....	148
1.42. Відновлення перебігу строку досудового розслідування після повернення судом обвинувального акта прокурору; вчинення процесуальних дій (рішень) прокурора в період між поверненням обвинувального акта і до звернення до суду зі змінним обвинувальним актом; правові наслідки вчинення стороною обвинувачення тих чи інших слідчих (розшукових) та процесуальних дій після повернення обвинувального акта прокурору.....	154
1.43. Закриття кримінального провадження у разі закінчення строку давності притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення через невстановлення особи, яка вчинила вказане кримінальне правопорушення на підставі п. 3–1 ч. 1 ст. 284 КПК (колегія суддів вважає, закриття кримінального провадження на підставі п. 3–1 ч. 1 ст. 284 КПК, де потерпілий, зазначаючи про те, що кримінальне правопорушення вчинено конкретними особами, на яких у передбачений КПК спосіб безпосередньо вказує органу досудового розслідування є істотним порушенням вимог	

кримінального процесуального закону (ст. 412 КПК), яке могло перешкодити суду ухвалити законне та обґрунтоване судові рішення, а тому ухвали судів першої та апеляційної інстанції підлягають скасуванню на підставі п. 1 ч. 1 ст. 438 КПК, а кримінальне провадження – призначенню до нового розгляду у суді першої інстанції)	159
1.44. Апеляційне оскарження ухвали слідчого судді про повне або часткове скасування арешту майна та про відмову в скасуванні арешту майна, постановлені в порядку ст. 174 КПК (мотивуючи своє рішення про закриття кримінального провадження за апеляційною скаргою адвоката на ухвалу слідчого судді про відмову в скасуванні арешту майна, суд апеляційної інстанції врахував сформовану судову практику та зазначив, що ухвала слідчого судді про відмову в скасуванні арешту майна оскарженню в апеляційному порядку не підлягає. Таке рішення апеляційного суду є законним і обґрунтованим).....	162
1.45. Можливість апеляційного оскарження ухвали суду про накладення арешту на майно, постановленої під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судових рішень, передбачених ч. 1 ст. 392 КПК України (колегія суддів приходить до висновку, що апеляційний суд, приймаючи рішення про відмову у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою представника цивільного відповідача на ухвалу районного суду, діяв у відповідності до вимог статей 392, 399 КПК України)	166

Порядок здійснення виклику в кримінальному провадженні

1.46. Повідомлення місцевим судом про дату та час призначеного судового розгляду учасників справи шляхом направлення йому sms-повідомлення (у зв'язку з тим, що в матеріалах судового провадження відсутня інформація щодо належного повідомлення адвоката про місце, день та час розгляду клопотання слідчого про арешт майна, висновки апеляційного суду про те, що строк апеляційного оскарження слід було рахувати з моменту оголошення оскаржуваного судового рішення є необґрунтованими).....	173
1.47. Відсутність відомостей про належне повідомлення про час та місце розгляду клопотання прокурора про закриття кримінального провадження (під час розгляду провадження суди як першої, так і апеляційної інстанцій, допустили порушення вимог кримінального процесуального закону щодо повідомлення потерпілого про час та місце судового розгляду, які є істотними, оскільки ставлять під сумнів законність і обґрунтованість постановлених судових рішень, що відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 438 КПК України є підставою для їх скасування).....	175
1.48. Незазначення адреси отримувача у повістці щодо розгляду як факт неналежного повідомлення про час та місце розгляду справи (висновок апеляційного суду про те, що розгляд скарги на бездіяльність уповноважених осіб Офісу Генерального прокурора було здійснено з викликом скаржника за відсутності відомостей, що свідчили б про належне повідомлення останнього про дату та час розгляду слідчим суддею його скарги в матеріалах справи суперечить наявним у матеріалах провадження даним)	177
1.49. «Недоліки» та «неповнота» журналів судових засідань як підстава для скасування судового рішення відповідно до п. 7 ч. 2 ст. 412 КПК України (колегія суддів приходить до висновків, що недоліки та «неповнота» журналів судових засідань, на які вказав захисник, або не є такими взагалі, або не носять істотного характеру, а тому в цій частині відповідні доводи сторони захисту Суд вважає необґрунтованими.)	179
1.50. Закінчення строків давності притягнення особи до кримінальної відповідальності під час розгляду справи в суді першої чи апеляційної інстанцій, як підстава	

для звільнення особи від кримінальної відповідальності та закриття кримінального провадження на підставі п. 1 ч. 2 ст. 284 КПК України (гідно з матеріалами кримінального провадження, підсудний 18 серпня 2019 року вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 309 КК України, тобто на час постановлення апеляційним судом ухвали (18 січня 2023 року) минув передбачений п. 2 ч. 1 ст. 49 КК України 3-річний строк давності, що залишилося поза увагою цього суду. Таким чином, суд апеляційної інстанції допустив порушення вимог кримінального процесуального закону, що потягло неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність, не застосувавши закон, який підлягав застосуванню).....	182
1.51. Право захисника (представника) доповнювати та/або змінювати апеляційну скаргу, раніше подану особою, захист якої він здійснює (Велика Палата дійшла висновку, що у розумінні ч. 3 ст. 403 КПК «особою, яка подала апеляційну скаргу» є лише учасник судового провадження, який реалізував право на апеляційне оскарження від свого імені. Право змінити та/або доповнити апеляційну скаргу обвинуваченого, належить виключно суб'єкту її подання, тобто обвинуваченому).....	185

Перегляд судових рішень за нововиявленими та виключними обставинами

1.52. Визначення підстав перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами (суд апеляційної інстанції взяв до уваги те, що процедура перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами за своєю природою не є повторним розглядом справи по суті, вона не передбачає нового встановлення фактичних обставин кримінального провадження і усунення суперечностей у доказах).....	188
1.53. Перегляд судових рішень у зв'язку зі встановленням міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом	191
1.54. Перегляд судових рішень у зв'язку зі встановленням міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом	201

2. ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

2.1. Зворотна дія у часі закону про кримінальну відповідальність (колегія суддів приходять до висновку, що під час апеляційного розгляду (18 серпня 2020 року) в ч. 2 ст. 309 КК була відсутня кваліфікуюча ознака «ті самі дії, вчинені особою, яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених статтями 307, 308, 310, 317 КК». Таким чином, підлягав застосуванню закон України про кримінальну відповідальність, а саме ч. 1 ст. 309 КК (у редакції Закону №2617-VIII). У зв'язку з тим, що апеляційний суд помилково не застосував вимог ст. 5 КК і не перекваліфікував дій ОСОБА_6 з ч. 2 ст. 309 на ч. 1 ст. 309 КК).....	205
2.2. Малозначність діяння як підстава для закриття кримінального провадження (колегія суддів приходять до висновку, що оскільки діями обвинуваченого було заподіяно матеріальної шкоди на суму 1000 грн, застосування кримінально-правової норми про малозначність у цьому провадженні виключається).	207
2.3. Призначення більш м'якого покарання, ніж зазначене в санкції статті за відповідний злочин (під час розгляду справи судом апеляційної інстанції допущено порушення вимог кримінального процесуального закону, яке є істотним, оскільки ставить під сумнів законність і обґрунтованість судового рішення, неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність та невідповідність призначеного покарання тяжкості кримінального правопорушення та особі засудженого внаслідок	

м'якості, що у відповідності з вимогами ст. 438 ч. 1 пунктів 1, 2, 3 КПК є підставами для скасування такого рішення з призначенням нового розгляду у суді апеляційної інстанції).....	208
2.4. Етапи призначення покарання у випадку, якщо після постановлення вироків буде встановлено, що засуджений винен в кримінальних правопорушеннях, частина яких вчинена до постановлення першого вироку, а інша – між першим і другим вирокami.....	212
2.5. Звільнення від відбування покарання з випробуванням відповідно до ст. 75 КК України (беручи до уваги другорядну роль кари як мети покарання, враховуючи визначені законом обставини, як нові, так і ті, що були взяті до уваги попередніми судами, а також дані про особу у своїй сукупності, на переконання колегії суддів Верховного Суду, звільнення останнього від відбування покарання з випробуванням в умовах передбаченого законом контролю за його поведінкою буде вважатися співрозмірним характеру вчиненого діяння та його наслідкам).....	218

Правові позиції Верховного Суду щодо застосування Особливої частини Кримінального кодексу України

2.6. Державна зрада в умовах воєнного стану (ч. 2 ст. 111 КК України).....	221
2.7. Вчинення громадянином України колабораційної діяльності в умовах окупації у вигляді співпраці з державою-агресором (ст. 111–7 КК України).....	223
2.8. Відмежування умисного вбивства від умисного заподіяння тяжкого тілесного ушкодження, яке спричинило смерть потерпілого	225
2.9. Відмежування умисного вбивства від завдання умисного легкого тілесного ушкодження, що спричинило короточасний розлад здоров'я.....	228
1.10. Відмежування умисного заподіяння середньої тяжкості тілесних ушкоджень і необережного заподіяння середньої тяжкості тілесних ушкоджень.....	230
2.11. Відмежування умисного заподіяння тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого (ч. 2 ст. 121 КК), і вбивства, вчиненого через необережність (ч. 1 ст. 119 КК).	233
2.12. Згвалтування, вчинене групою осіб, або згвалтування неповнолітньої особи (ч. 3 ст. 152 КК).	235
2.13. Згвалтуванні неповнолітньої особи з використанням її безпорадного стану (ч. 3 ст. 152 КК України).....	238
2.14. Щодо застосування ч. 4 ст. 185 КК України за кваліфікуючою ознакою «вчинення злочину в умовах воєнного або надзвичайного стану».....	240
2.15. Кваліфікуюча ознака «проникнення у сховище» у ст. 185 КК України	242
2.16. Кваліфікуюча ознака «крадіжка, вчинена повторно»	244
2.17. Відмежування грабежу, вчиненого повторно та розбою, поєднаний з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи, яка зазнала нападу.	246
2.18. Кваліфікуюча ознака шахрайства «вчинення шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки».....	249
2.19. Застосування норми права, передбаченої ст. 203–2 КК – незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей (Колегія суддів приходиться до висновку, що при призначенні покарання особі за вчинене до 13 серпня 2020 року кримінальне правопорушення і кваліфіковане за ст. 203–2 КК, суду слід керуватися положеннями ст. 58 Конституції України та ст. 5 КК, оскільки санкцією ст. 203–2 КК в редакції Закону № 768-IX передбачено додаткове покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, якого попередня редакція не містила).....	252

2.20. Співвідношення дії Закону України від 03 березня 2022 року № 2114-IX «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» та ст. 263 КК України (положення Закону № 2114-IX не декриміналізують протиправного поведіння з предметами злочину, передбаченого ч. 1 ст. 263 КК, вчиненого до набуття чинності цим Законом, та не встановлюють правомірності незаконного поведіння із предметами, отриманими всупереч порядку, встановленому МВС України, в період дії воєнного стану, а покликані законодавчо забезпечити отримання, володіння і використання цивільними особами вогнепальної зброї та боєприпасів як власних, визначення яких наведено в ст. 4 Закону № 2114-IX, так і одержаних відповідно до порядку та вимог, установлених МВС України, з метою, визначеною в цьому Законі. Отже, колегія суддів приходить до висновку, що відсутні підстави для застосування до обвинуваченого положень Закону № 2114-IX та, відповідно, ст. 5 КК).....	258
2.21. Особливості об'єктивної сторони злочину, передбаченого частиною першою статті 263 КК (носіння, зберігання, придбання, передача чи збут вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської), бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв (далі – зброя) без передбаченого законом дозволу).	261
1.22. Щодо можливості призначення особі додаткового покарання у виді позбавлення права керувати транспортними засобами, коли така особа на момент вчинення кримінального правопорушення не мала посвідчення на право керування транспортними засобами.....	264
2.23. Особливості розгляду кримінальної справи щодо порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (ст. 286 КК України).	268
2.24. Кваліфікація злочинів щодо незаконного заволодіння транспортним засобом (ст. 289 КК України).....	271
2.25. Кримінально-правова оцінка хуліганства та відмежування його від інших кримінально караних діянь	272
2.26. Призначення покарання у разі наявності декількох епізодів щодо незаконного придбання та зберігання наркотичних засобів, психотропних речовин, з метою збуту, предметом яких були наркотичні засоби у великих розмірах (ч. 2 ст. 307 КК України) та психотропні речовини в особливо великих розмірах (ч. 3 ст. 307 КК України).	275
2.27. Кваліфікація кримінального правопорушення, пов'язаного із незаконним придбанням та зберіганням наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.....	277
2.28. Кваліфікація злочинів, які передбачені ст. 366 КК України (складання, видача службовою особою завідомо неправдивих офіційних документів, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, інше підроблення офіційних документів).....	279

ВСТУП

Приймаючи у 2012 році Кримінальний процесуальний кодекс України, законодавець намагався втілити в цьому важливому для держави кодифікованому акті сучасні тенденції розвитку кримінального судочинства з дотриманням приписів чинних міжнародних договорів і практики Європейського суду з прав людини.

Закріплюючи у главі 2 Кримінального процесуального кодексу України загальні засади кримінального провадження, першою в їх системі законодавцем визначена така засада, як верховенство права (ст. 8 КПК України), правовий зміст якої побудований на конституційному приписі (ст. 3 Конституції України) та яка проголошує, що людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

Завершальною фазою осмислення розуміння сутності верховенства права стало схвалення в березні 2011 року на 86-му пленарному засіданні Венеційською комісією «За демократію через право» спеціальної доповіді з верховенства права, у якій, як відомо, було представлено консенсуальне розуміння обов'язкових елементів поняття «верховенство права»: а) законність, включаючи прозорий, підзвітний та демократичний процес введення в дію приписів права; б) юридична визначеність; в) заборона свавілля; г) доступ до правосуддя, представленого незалежними та безсторонніми судами, включно з тими, що здійснюють судовий нагляд за адміністративною діяльністю; е) дотримання прав людини; ф) заборона дискримінації та рівність перед законом*.

Стосовно правової визначеності Венеційська комісія зазначила, що цей принцип є істотно важливим для питання довіри до судової системи та верховенства права. Правова (чи юридична) визначеність вимагає, щоб норми права були чіткими і точними. Крім того, несумісним із правовою визначеністю є існування суперечливих рішень, що їх виніс верховний чи конституційний суд. Тому Венеційська комісія наголосила, щоб суди, особливо вищих інстанцій, запроваджували механізми, що надають можливість уникати суперечливості та забезпечувати узгодженість їхньої судової практики.

Правову позицію щодо правової визначеності сформував і Конституційний Суд України, який у рішенні від 29 червня 2010 року зазначив, що «одним із елементів верховенства права є принцип правової визначеності, у якому стверджується, що обмеження основних прав людини та громадянина і втілення цих обмежень на практиці допустиме лише за умови забезпечення передбачуваності застосування правових норм, встановлюваних такими обмеженнями. Тобто обмеження будь-якого права повинне базуватися на критеріях, які дадуть змогу особі відокремлювати правомірну поведінку від протиправної, передбачати юридичні наслідки своєї поведінки»**.

Крім того, Європейський суд з прав людини неодноразово підтверджував важливість відданості принципу верховенства права. Зокрема, у рішенні у справі «Устименко проти України» ЄСПЛ зазначив, що «право на справедливий судовий розгляд, гарантоване статтею 6 § 1 Конвенції, повинно тлумачитися у світлі Преамбули Конвенції, яка... декларує верховенство права як спільну спадщину Високих Договірних Сторін. Одним з основоположних аспектів верховенства права є принцип правової визначеності, яка передбачає дотримання принципу *res judicata*, тобто принципу остаточності рішення, згідно з яким жодна зі сторін не має права домагатися перегляду остаточного і обов'язкового рішення лише з метою повторного слухання справи і постановлення нового рішення» (п. 46)***. У справі «Рябих проти Росії» ЄСПЛ, розвиваючи наведене вище положення, зазначив, що повноваження вищих судів на перегляд справи мають використовуватися для

* Report on the Rule of Law. Adopted by the Venice Commission at its 86th plenary session (Venice, 25–26 March 2001) on the basis of comments by Mr Pieter van Dijk (Member, Netherlands), Ms Gret Haller (Member, Switzerland), Mr Jeffrey Jowell (Member, United Kingdom), Mr Kaarlo Tuori (Member, Finland). Study No. 512/2009. CDL#AD(2011)003rev.

** Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзацу восьмого пункту 5 частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію» від 29 червня 2010 року № 17-рп/2010.

*** Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Устименко проти України» № 32053/13 від 29 жовтня 2015 року, заява № 29/01/2016. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_b27.

виправлення судових помилок чи порушень у відправленні правосуддя, але не для нового розгляду справи. Перегляд не може використовуватися як повторна апеляція і сама по собі можливість існування двох різних поглядів на справу не може бути підставою для перегляду. Відступ від цього принципу є виправданим лише у випадку, якщо зумовлений обставинами суттєвого та вагомого характеру» (пункти 51–52 рішення)*.

Питання правової визначеності судових рішень для вітчизняної правозастосовчої практики мають важливе значення, адже майже кожне рішення визначає долю людини.

Відомо, що відповідно до ст. 368 КПК України, обираючи і застосовуючи норму закону України про кримінальну відповідальність до суспільно небезпечних діянь при ухваленні вироку, суд враховує висновки щодо застосування відповідних норм права, викладені в постановках Верховного Суду.

Правові позиції Верховного Суду (Касаційного кримінального суду) формуються під впливом як суб'єктивних (суддівський розсуд судді), так і об'єктивних факторів (наприклад, зміна законодавства). Ключовим, на нашу думку, є суб'єктивний, який полягає у формуванні правових позицій саме суддями суду касаційної інстанції. Нормативно-правове регулювання питання формування правозастосовчої практики є досить абстрактно-варіативним, що дозволяє суддям Верховного Суду (об'єднаній палаті Касаційного кримінального суду, Великій Палаті Верховного Суду) змінювати раніше сформовану судову практику з двох підстав – «необхідності відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах» та «наявності у справі виключної правової проблеми, вирішення якої необхідно для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовчої практики».

Отже, аналіз норм кримінального процесуального права дає можливість зробити висновок, що одним із «мірил», що визначає критерії законності судових рішень і необхідності їх застосування судами першої та апеляційної інстанції, є саме Верховний Суд.

Суть судової дискреції розкривається в постанові Касаційного кримінального суду, відповідно до якої визначається як повноваження суду (права й обов'язки), надані йому державою, обирати між альтернативами, кожна з яких є законною, та інтелектуально-вольова владна діяльність суду з вирішення у визначених законом випадках спірних правових питань, виходячи із цілей та принципів права, загальних засад судочинства, конкретних обставин справи, даних про особу винного, справедливості й достатності обраного покарання тощо**.

До того ж у постанові Великої Палати Верховного Суду зауважується, що однакове й уніфіковане застосування правових норм зумовлює загальнообов'язковість і передбачуваність закону, рівність перед законом і правову визначеність, яка є складовою верховенства права. На цьому акцентувала увагу Консультативна рада європейських суддів (КРЄС) у висновку № 20 (2017) про роль судів у забезпеченні єдності застосування закону (п. 1).

Європейський суд з прав людини в рішенні від 18 січня 2001 року у справі «Чепмен проти Сполученого Королівства» (Charman v. the United Kingdom, заява № 27238/95, п. 70) наголосив, що в інтересах правової визначеності, передбачуваності та рівності перед законом суд не повинен відступати від попередніх рішень за відсутності належної для цього підстави.

Інститут «*overruling of precedent*», який використовується в системі загального права, з метою дотримання балансу між юридичною визначеністю та розвитком права визнає за можливе не слідувати прецеденту в таких випадках: у разі зміни правових відносин або відповідних правових принципів; якщо попередній висновок суду ґрунтується на неправильному застосуванні положень закону чи прецедентів, у тому числі зумовленому їх помилковим тлумаченням, і визнаний неправильним; якщо він не діє на практиці.

* Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Рябих проти Росії» (Ryabikh v. Russia), заява № 52854/99, від 24 липня 2003 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-94131%22%7D>.

** Постанова Касаційного кримінального суду від 19 травня 2020 року у справі № 442/43/16. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89426668>.

З огляду на зазначене, з метою забезпечення єдності та сталості судової практики Велика Палата у своїх постановках послідовно керується підходом, за яким для відступу від висловлених раніше правових позицій вона повинна мати ґрунтовні підстави: її попередні рішення мають бути помилковими, неефективними, необґрунтованими, неузгодженими чи застосований у цих рішеннях підхід повинен бути очевидно застарілим унаслідок розвитку в певній сфері суспільних відносин або їх правового регулювання*.

Отже, сталість судової практики є фундаментальним показником ефективності здійснення кримінального судочинства. Але все-таки кожне кримінальне провадження є індивідуальним зі своїми особливостями як суб'єктного складу, так і наявністю конкретних засобів доказування, і не слід ототожнювати їх із «схожими» випадками, які є в арсеналі Верховного Суду.

Таким чином, готуючи цей навчально-практичний посібник, упорядниками було проаналізовано більш ніж 2500 правових позицій Верховного Суду з розгляду кримінальних справ за період 2022–2024 років. Така аналітично-дослідницька робота дала змогу виокремити конкретні структурні компоненти щодо застосування кримінального процесуального та кримінального законодавств. Крім того, у читачів буде можливість отримати доступ до повнотекстових варіацій судових рішень через використання QR-коду, який наявний під час опису кожного судового рішення.

Капліна Оксана Володимирівна –
завідувачка кафедри кримінального процесу Національного
юридичного університету імені Ярослава Мудрого, докторка
юридичних наук, професорка, заслужений діяч науки і техніки
України, членкиня Науково-консультативних рад при Верховному
Суді, Голові Верховної Ради України, Державному бюро розслідувань

Кравцов Сергій Олександрович –
Postdoctoral Researcher of the Luxembourg Centre for European Law
(LCEL), кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного
судочинства, арбітражу та міжнародного приватного права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

* Постанова Великої Палати Верховного Суду від 24 квітня 2024 року у справі № 304/1035/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119045334>.

ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

КРИМІНАЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ТА СФЕРА ЙОГО ДІЇ. ЗАСАДИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

1.1. Визнання допустимими доказів положеннями Кримінального процесуального кодексу України, які були чинними на момент їх отримання (суд апеляційної інстанції прийшов до висновків про недопустимість доказів і порушення права обвинуваченого на захист без ґрунтовного та об'єктивного аналізу всієї сукупності обставин і доказів у співставленні з нормами кримінального процесуального закону, з урахуванням положень ст. 5 КПК України).

Постанова Касаційного кримінального суду від 29.09.2022 року у справі №335/1934/14-к

Ухвалою Орджонікідзевського районного суду м. Запоріжжя від 26 травня 2021 року ОСОБА_1 звільнено від кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч.2 ст.309 КК України, на підставі ст. 49 КК України у зв'язку із закінченням строків давності притягнення його до кримінальної відповідальності, кримінальне провадження в цій частині закрито.

Вироком Орджонікідзевського районного суду м. Запоріжжя від 24 червня 2021 року ОСОБА_1 визнано винуватим і засуджено за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 263 КК України, до покарання у виді позбавлення волі на строк 3 роки. Суд апеляційної інстанції залишив апеляційну скаргу прокурора без задоволення, апеляційні вимоги сторони захисту задовольнив, кримінальне провадження стосовно ОСОБА_1 закрити на підставі п. 3 ч. 1 ст. 284 КПК України у зв'язку із невстановленням достатніх доказів для доведення винуватості в суді й вичерпанням можливості їх отримання.

При цьому апеляційний суд, врахувавши доводи захисника, визнав недопустимими докази – протокол особистого обшуку ОСОБА_1 від 26 грудня 2013 року, протокол обшуку автомобіля «INFINITI FX35» від 26 грудня 2013 року та похідні від них висновок експерта №374/ЗТ від 26 грудня 2013 року, висновок експерта

№ 342 від 27 грудня 2013 року, висновок експерта № 29 від 28 січня 2014 року, посилаючись на те, що обшук підозрюваного та автомобіля проведений не слідчим, а співробітниками оперативних підрозділів. Також апеляційний суд зазначив про порушення права ОСОБА_1 на захист під час досудового розслідування.
--

Правова позиція Верховного Суду:

За викладеним у постанові Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 06 грудня 2021 року (справа № 663/820/15-к, провадження № 51–2075 кмо 20) висновком виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи покладається на слідчого чи прокурора і не може бути доручене відповідним оперативним підрозділам.

Як убачається з матеріалів кримінального провадження, особистий обшук ОСОБА_1 та обшук автомобіля, яким він керував, проводились на виконання ухвал слідчого судді старшим слідчим СУ ГУ МВС ОСОБА_9 у присутності понятих, із залученням працівників оперативного підрозділу УБОЗ ГУ МВС України в Запорізькій області, про що зазначено в протоколах обшуку від 26 грудня 2013 року, зафіксовано на відеозаписі, і це не суперечить положенням ст. 236 КПК України та п. 9 ст. 11 Закону України «Про міліцію» (в редакції від 20 грудня 1990 року).

Тобто позиція суду апеляційної інстанції в цій частині не узгоджується з матеріалами кримінального провадження.

Що стосується висновку суду апеляційної інстанції про порушення права ОСОБА_1 на захист, то колегія суддів дійшла до такого.

Як убачається з ухвали, суд апеляційної інстанції погодився із заявами сторони захисту про порушення права ОСОБА_1 на захист через незабезпечення його захисником і перекладачем при затриманні й проведенні обшуків 26 грудня 2013 року.

Стаття 236 КПК України в редакції Закону від 13 квітня 2012 року (на відміну від теперішньої редакції) не передбачала обов'язку слідчого допустити до участі в проведенні слідчої дії – обшуку – захисника або очікувати його прибуття на вимогу особи, у якої проводиться обшук.

Крім того, ст. 87 КПК України в редакції Закону від 13 квітня 2012 року не містила положень про недопустимість доказів, отриманих під час виконання ухвали про дозвіл на обшук через недопущення на таку слідчу дію адвоката.

Частина 2 статті 5 КПК України передбачає, що допустимість доказів визначається положеннями цього Кодексу, які були чинними на момент їх отримання.

Відповідно до статті 5 Європейської конвенції з прав людини кожен, кого заарештовано, має бути негайно поінформований зрозумілою для нього мовою про підстави його арешту і про будь-яке обвинувачення, висунуте проти нього.

Суд апеляційної інстанції зазначив про порушення при затриманні прав ОСОБА_1, який не володів українською мовою та вимагав перекладача.

Разом із тим, поза увагою суду апеляційної інстанції залишилась та обставина, що під час обшуку (як убачається з відеозапису) слідчий та інші співробітники правоохоронного органу спілкувались з ОСОБА_1 російською мовою, принаймні яку він розумів, враховуючи його попередню кримінальну історію в Україні.

Тобто суд апеляційної інстанції свої висновки про недопустимість доказів і порушення права ОСОБА_1 на захист зробив без ґрунтового та об'єктивного аналізу всієї сукупності обставин і доказів у співставленні з нормами кримінального процесуального закону, з урахуванням положень ст. 5 КПК України.

Навчально-практичне видання

**ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ КАСАЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО
СУДУ, ОБ'ЄДНАНОЇ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО
КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ ВЕРХОВНОГО СУДУ
ТА ВЕЛИКОЇ ПАЛАТИ ВЕРХОВНОГО СУДУ
(2022–2024 РОКИ)**

Навчально-практичний посібник

Упорядники:

Капліна Оксана Володимирівна,
Фомін Сергій Борисович,
Грошева Олена Юріївна та ін.

Видається в авторській редакції

Підписано до друку 22.10.2024. Формат 70×100/16.
Ум. друк. арк. 22,7. Обл.-вид. арк. 24. Тираж 100 пр. Зам. № 172

ТОВ «Видавничий дім «Право»,
вул. Харківських Дивізій, 11/2, м. Харків, Україна
Для кореспонденції: а/с 822, м. Харків, 61023, Україна
Тел.: (050) 409-08-69, (067) 574-81-20, (063) 254-50-84
Вебсайт: <https://pravo-izdat.com.ua>
E-mail для замовників послуг: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для покупців: sales@pravo-izdat.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8024 від 05.12.2023

Виготовлено ТОВ «Промарт»,
вул. Весніна, 12, Харків, 61023, Україна
Тел. (057) 717-25-44
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5748 від 06.11.2017

Книги, які можуть вас зацікавити

Розгляд окремих категорій справ у цивільному судочинстві

Податковий кодекс України. Алєрта

Товариство з обмеженою відповідальністю за новим Законом

Щоденник-довідник правника 2025

Корпоративні спори: правові позиції Верховного Суду та коментарі науковців

Закон України "Про медіа". Алєрта

Перейти до галузі права
Кримінальне право та процес

[Перейти на сайт →](#)